

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Mezinárodní konference ve Vratislavi
k praktickým a teoretickým aspektům ústavního práva

Jan Filip*

Ve dnech 16.–18. března 2006 uspořádala Katedra ústavního práva Fakulty práva, správy a ekonomie Univerzity v polské Vratislavi (Wrocław) velkou mezinárodní konferenci za účasti konstitucionalistů z řady členských států Evropské unie, USA, Ruska, Chorvatska a Sýrie. Tématem konference nebyly pouze otázky ústavní teorie a praxe jednotlivých zemí, nýbrž i evropské ústavy a další zajímavé problémy. Kromě toho organizátoři část jednání věnovali rovněž připomenutí 125. výročí narození Hanse Kelsena. Celkem bylo předneseno 21 referátů, ke kterým se obvykle rozvíjela zajímavá diskuse, která přispěla k hlubšímu pochopení problémů, kterými jednotlivé státy a ústavní právo obecně v současnosti procházejí.

Úvodní a závěrečná část jednání byla věnována odkazu Hanse Kelsena. F. Wittmann z Frankfurtu n. Odrou se v ní polemicky zabýval koncepcí Grundnormy a otázkami změnitelnosti a nezměnitelnosti ústavy na příkladu SRN. Další vystupující J. Filip (MU v Brně) se věnoval vlivu H. Kelsena na řešení klíčových otázek ústavního práva předmnichovské ČSR. Zejména pak polemicky odmítl tradiční tvrzení o jeho vlivu na konstrukci ústavního soudnictví v Ústavní listině z 1920¹ a zdůraznil legislativní prvenství ČSR z tohoto hlediska. Připomenul též, že ve srovnání s jinými státy byl v ČSR střet veden nikoli přímo s Kelsenem, nýbrž s brněnskou variantou jeho normativní teorie. Současně ale zdůraznil, že Kelsenova koncepce ústavního soudnictví ve všech směrech převyšovala československé řešení, které přínos normativní teorie ignorovalo (Hoetzlova koncepce). J. Tkaczyński (Krakow, Toruń) se zabýval významem Kelsenovy práce „O podstatě a hodnotě demokracie“ pro současnost. Závěrečný den konference byl poté doplněn vystoupením rakouských představitelů. H. Schambeck (Linec) rozebral aktuálnost Kelsenovi koncepcí demokratického právního státu a H. Köck zdůraznil významné aspekty Kelsenova řešení vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva ve všech jeho aspektech s dosahem pro současnost. Konečně S. Kaźmierczyk z pořádající uni-

verzity věnoval své vystoupení metodologii H. Kelsena a pokusil se ji zformulovat v podobě deseti tezí.

Další program konference byl věnován aktuálním problémům teorie a zejména praxe ústavního práva. V bloku věnovaném výkonu moci zasvěceně informoval J. Harbich (Mnichov) o problematice vyslovování důvěry kancléři v SRN a loňské aplikaci hlasování, které nakonec vedlo k vyhlášení nových voleb do Bundestagu. Jinou zajímavou otázkou praxe rozebral S. Arlauskas (Vilnius), který se zabýval právnímu postavení litevského prezidenta na pozadí úspěšného impeachmentu vůči Rolandasi Paksasovi na podzim 2003.² Na první pohled šokující název referátu G. Aldermana (Londýn) „Několik poznámek k přechodu od parlamentní demokracie k prezidentské formě vlády ve Velké Británii“ byl v podstatě analýzou nesmírně rostoucích oprávnění a pozice britského premiéra, na jejichž pozadí fakticky monarchie nehraje větší roli.

Následoval blok věnovaný postavení jednotlivce. E. Sándor-Szalay (Pécs) se pokusila vyložit aktuální otázky judikatury Evropského soudního dvora v oblasti hospodářských základních práv. V této souvislosti se zejména zabývala vztahem Evropského soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva z pohledu rozsudku v případě Bosphorus Airways z loňského roku. Bývalý soudce Spolkového ústavního soudu se věnoval otázce ústavních stížností v SRN. Počet 5 tisíc stížností ročně však s ohledem na vybavenost německého soudu nemůže působit tak jako více než 3 tisíce stížností v ČR. Zajímavá byla potvrzující odpověď o malém praktickém významu různých formulí (např. Schumannova, Heckova), kterými se tak nechávají unášet někteří moji mladší kolegové. A. Ollero (Madrid) představil zajímavý a s ohledem na chápání Španělska dosti nečekaný pohled na náboženskou svobodu a laicismus ve španělském ústavním právu. Vystoupení D. Swensona (USA) potvrdilo známý fakt, že pro USA je rozhodující americká ústava a možné vlivy mezinárodního práva (např. možné opuštění trestu smrti) nepřichází do úvahy.

* Prof. JUDr. Jan Filip, CSc., Katedra ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno

¹ Srov. moji recenzi práce V. SLÁDEČKA: Ústavní soudnictví. 2. vyd. C. H. BECK. Praha 2003 v tomto časopise, roč. 1999, č. 4.

² K této problematice přednášel v únoru 2006 na Právnické fakultě MU G. MESONIS z téže univerzity ve Vilniusu.

V bloku k aktuálním otázkám ústavního práva zaujal referát A. Nußbergerové (pro nemoc přednesl její asistent) nazvaný „Kdo koho cituje? Funkce citátů při vytváření společného evropského ústavního práva“, ve kterém byl učiněn pokus vylíčit měnící se postoje k možnosti citací judikatury a literatury z jiných zemí (ať již výslovně nebo skrytě). Na to navázal P. F. da Cunha (Univerzita Porto), který podrobil kritice (dosti drtivě) návrh tzv. evropské ústavy z pohledu teorie *pouvoir constituant*, přirozeného práva a koncepce lidských práv. T. Drinóczi (Pécs) seznámila auditorium z novinkami v maďarském volebním právu (doplňovací volby, volební stížnosti, volební kampaň, hlasování v zahraničí atd. S ohledem na Kelsenovské téma působil provokativně již sám název vystoupení B. Banaszaka a M. Jabłońského „Determinaty ústavních změn“. Další vystoupení byla věnována problémům jednotlivých zemí jako nesmírně instruktivní příspěvek C. Kortmanna (Nijmegen) o tom, jak může vláda svým postupem zpackat referendum historicky první referendum v monarchii k evropské ústavě.³ Problém ovšem považuje pro referendum za příliš složitý. Z. Lauc (Osijek) se věnoval metodám výkladu ústavy

v Chorvatsku a pokusil se je aplikovat na návrh evropské ústavy. A. Vaišvila (Vilnius) informoval o přípravě zákona o odpovědnosti státu za škodu. Komplikované otázky rozpočtového práva z ústavního hlediska (množství rozpočtů na různých úrovních Ruské federace) prezentovala M. Karaseva (Voroněž). Ještě komplikovanější se ale muselo jevit vystoupení G. Anjari-niho (Sýrie) k islámské variantě náboženského právního státu, jak by se dal s trochou fantazie přeložit nepřeložitelný pojem *velayat-e fagih*, který zdůrazňuje roli právníků při výkladu Koránu a islámského práva vůbec na pozadí iránské ústavy. S ohledem na posuzování karikatur proroka i toto vystoupení vzbudilo značný zájem.

Zvláštností konference bylo, že příspěvky byly vydány tiskem ještě před jejím zahájením.⁴ To přispělo k úrovni diskuse, neboť účastníci se mohli předem seznámit s obsahem jednotlivých vystoupení a připravit si polemické příspěvky, popř. doplňující otázky. Tradiční byla i vysoká společenská úroveň konference, která umožnila další upevnění kontaktů konstitucionalistů z celé Evropy.

³ K tomu viz i speciální příspěvek v tomto čísle tohoto časopisu z pera H. PETRŮV.

⁴ Praktyczne i teoretyczne aspekty prawa konstytucyjnego – Practical and theoretical aspects of constitutional law – Praktische und theoretische Aspekte des Verfassungsrechts. Międzynarodowa konferencja. Wrocław, 16–18 marca 2006. Redakcja naukowa B. Banaszak, M. Bernaczyk. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2006, 258 s.